

INFORME PROVISIONAL SOBRE LA PREPARACIÓ D'UN PROJECTE DE CARTA EUROPEA DE LES LLENGÜES REGIONALS I MINORITÀRIES *

per Lluís M. DE PUIG

Diputat socialista parlamentari al Consell d'Europa.
Rapporteur de les llengües minoritàries

I. INTRODUCCIÓ

A la tardor de 1983 la Comissió d'Educació i Cultura va elegir-me com a *rapporteur* de la qüestió de les llengües minoritàries, succeint a l'anterior *rapporteur* A. Cirici, malauradament desaparegut. Immediatament vaig posar-me en contacte amb els responsables de la Conferència de Poders Locals i Regionals que estaven organitzant una Audició Pública sobre el tema. Vaig participar en aquell esdeveniment en nom de la Comissió. Més tard i com a conseqüència de les conclusions de l'Audició, es va formar un grup de treball encarregat de preparar un projecte de Carta Europea de les llengües minoritàries. La Comissió em va nomenar perquè m'hi integrés, i he assistit als seus avenços fins a l'actualitat. Aquest és el *rapport* provisional del procés esmentat i les seves característiques, de la meva tasca en els diferents estudis, de l'estat actual de la qüestió i de les previsions de treball i calendari.

II. ELS PRECEDENTS

Europa s'expressa en una multiplicitat de llengües. Les unes, llengües fortes, grans llengües de grans cultures: l'anglès, el francès, l'alemany, l'italià, el castellà. Les altres, llengües dèbils, en perill, petites llengües, moltes,

* Informe de Lluís M. de Puig, *rapporteur* de la qüestió de les llengües minoritàries al Consell d'Europa, sobre el procés d'elaboració de la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries que està elaborant un grup d'experts en el si de la

potser una cinquantena. Existeix i ha existit la pressió d'aquelles contra aquestes, lluita lingüística i política que ens ha portat a situacions molt diverses i a perspectives de futur molt variades. El domini de les grans llengües dels estats sobre les petites és aclaparador i el multilingüisme europeu es manifesta profundament desigual. Hi ha situacions per a tots els gustos. Podem esmentar l'expansió de l'anglès, que és a punt de convertir-se en la segona llengua i que preocupa fins i tot als idiomes més qualificats, per posar un exemple que tothom constata.

Per altra banda, existeixen parles que hom no ha definit si són veritables llengües recuperables per a la seva normalització; n'hi ha, en canvi, que només ho són per a l'erudició. N'hi ha que tenen milions de ciutadans que les coneixen, parlen o entenen i n'hi ha que tant sols uns centenars de persones les conserven. El mosaic és complex en tots sentits. També les voluntats de resistència davant el perill de desaparició són diversos i, per tant, el potencial de recuperació és molt desigual.

La lluita de les llengües minoritàries ha conduït a les Assemblees parlamentàries dels vint i dels deu (Consell d'Europa i Parlament Europeu) a tirar endavant una iniciativa que tractés el fenomen en el seu conjunt. És cert que hi ha un gran nombre de resolucions d'institucions internacionals que estableixen que cal reconèixer els drets de les llengües, però no és menys cert que mai no ha existit una normativa bàsica de conjunt que obligui al seu compliment i que contempli amb una certa concreció les distintes situacions que es donen.

Els darrers anys s'ha produït una forta pressió a molt diverses instàncies europees de les nacions sense estat, minories, ètnies, pobles i cultures oprimides, pressió que ha obtingut uns certs resultats. En efecte, a nivell internacional s'han pres, al llarg dels anys, nombroses resolucions que han anat obrint camí —ben segur que no el suficient encara— al reconeixement de les llengües anomenades minoritàries.

És a l'article 2 de la Declaració Universal dels Drets de l'Home, on hi podem trobar la primera i gran proclamació de la igualtat dels ciutadans davant de la llei sense distinció de llengua. A partir d'aquell text fonamental, la Convenció de la UNESCO (1960), el Pacte de les Nacions Unides que tothom cita (1966), la Conferència d'Hèlsinki (1975) declaren els drets de les llengües i cultures minoritàries i condemnen la seva discriminació.

El Consell d'Europa s'ha plantejat aquesta qüestió diverses vegades. Hom pot trobar propostes adoptades a la Recomanació 285 (1961), a la

Conferència de Poders Locals i Regionals i del qual Lluís M. de Puig forma part, representant l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. Aquest document ha estat assumit per la Comissió d'Educació i Cultura del Consell d'Europa i figura amb la referència AS/Cult. (37) 18, i va ser presentat i adoptat a Estrasburg, el 30 de gener de 1986.

declaració de Galway (1971), a la Directiva 364 (1977), a la Recomanació 814 (1977), a la Declaració de Bordeus (1978) i a la Resolució 97 de la CPLRE (1978).

També el Parlament Europeu s'ha manifestat clarament sobre la necessitat de posar en marxa polítiques de recuperació i preservació de les llengües vives. La Resolució núm. 1 de la Conferència d'Oslo (1976) dels Ministres de Cultura obria el foc, reconeixent la pluralitat de les nostres societats, els drets dels grups a la pròpia expressió cultural i a la imperiositat de fer un esforç en favor dels grups fins ara marginats. Les Resolucions Arfé (1-371-79), Hume (1-436-79) Delsass (1-790-79), Cardia (1-794-79) sobre els drets de les minories i les cultures minoritàries precedeixen la Resolució de 1981, en la qual ja es proposa una carta comunitària sobre les llengües i les cultures regionals i les minories ètniques, de contingut semblant, per no dir coincident, amb la Recomanació 928 de Cirici, al Consell d'Europa.

He de destacar aquesta Recomanació 928 (1981) del Consell d'Europa «relativa als problemes d'educació i de cultura que plantegen les llengües minoritàries i els dialectes a Europa» que fou iniciativa i resultat dels treballs d'Alexandre Cirici i Pellicer, ponent de la nostra Comissió, a la qual va donar suport.

La Resolució 928 comprenia: 1) Adopció de la toponímia a la llengua pròpia del territori. 2) L'adopció progressiva de la llengua materna en l'educació. 3) Ajuda pública a l'ús de les llengües tant a l'ensenyament superior com als *mass-media*. 4) El reconeixement oficial (en cooficialitat amb la llengua majoritària) de les llengües en el seu territori.

El projecte va ser aprovat en Comissió i defensat en la sessió plenària de l'Assemblea Parlamentària del 7 d'octubre de 1981, on van adoptar el *rapport* i la recomanació sense cap vot en contra, i una abstenció.

Com a resultat d'aquests avenços es produïa, el maig de 1982, a Brusel·les, una reunió de representants del Parlament Europeu, amb presència de parlamentaris del Consell d'Europa i d'experts jurídics i especialistes dels diversos grups lingüístics minoritaris, per tal de començar a redactar l'aparell legislatiu, per establir els drets de totes les ètnies i totes les llengües, grans o petites, en peu d'igualtat. En una semblant orientació han anat altres treballs del Consell d'Europa els darrers anys. El Consell de la Cooperació Cultural, que havia estat treballant en el camp de l'aprenentatge de les llengües, des del 1971, formulant objectius que han esdevingut clàssics, com la publicació de l'obra «*un niveau-seuil*», va establir el 1977 un projecte de millorament de l'aprenentatge de les llengües vives.

Partint dels treballs realitzats fins al 1981, va tenir lloc a Estrasburg, el febrer de 1982, la Conferència «*Vivre le multilinguisme européen*», en les conclusions de la qual es manifestava novament la necessitat que les minories disposin de la capacitat de desenrotllar la seva llengua com un instrument educatiu i cultural.

La Conferència de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa, pel

seu compte, va iniciar un estudi sobre els problemes de les llengües minoritàries. El setembre de 1982 hi hagué una primera audició restringida a Trento, revisant el cas de les minories lingüístiques de l'Arc Alpí que, pels problemes plantejats, obrí la possibilitat d'una gran audició pública a Estrasburg.

III. L'AUDICIÓ D'ESTRASBURG

Organitzada per la Conferència de Poders Locals i Regionals, va tenir lloc aquesta Audició que tenia com a lema propi el de «Cap a una Carta Europea de les llengües minoritàries».

Van participar-hi més de dos-cent representants de quaranta llengües.

Era la primera vegada que a l'hemicicle d'Estrasburg eren escoltades les esperances i les reivindicacions de les llengües minoritàries i he de confessar que, malgrat el contingut polític de moltes reclamacions, la dispersió dels temes i la diversitat de situacions, la sessió es va desenrotllar amb una gran correcció i disciplina. I això és interessant de remarcar-ho tenint en compte que els intervinents només disposaven de quatre minuts cadascun.

Amb una gran claredat es van manifestar dos tipus de grups: els representants de les llengües minoritàries —és a dir, els que tenen una llengua petita— i els representants de les minories lingüístiques —aquells que posseïent una gran llengua, viuen situacions de predominí d'una altra. Exemples del primer cas podien ser els catalans, els corsos, els friulans, els bascos, els bretons, els occitans, els frisons. Exemples del segon: minoria danesa a Alemanya, alemanys de França —Alsàcia, Lorena—, holandesos de Bèlgica, etc.

És evident que els dos casos plantegen problemes diferents i a vegades contraposats: els drets de les llengües pròpies —per petites que siguin— a sobreviure i els drets de les minories a usar la seva llengua en tota situació. I naturalment aquests drets s'han de compaginar amb els de les majories, les grans llengües i les grans cultures, evitant en tot moment la discriminació en un o altre sentit.

Malgrat la complexitat del problema, l'Audició va posar de manifest alguns elements de molt d'interès que jo voldria expressar com les meves conclusions.

1. La diversitat de les situacions. Llengües a punt de desaparèixer i llengües grans que reculen en un determinat lloc lluny del país on són oficials.
2. Diversitat de situacions en les llengües petites. Molts diferents graus i estadis pel que fa a la seva entitat com a llengua, a la seva implantació, al tractament polític i cultural que reben i a la seva situació sociolingüística.

3. Necessitat de la salvaguarda de les llengües europees, com un element de primer ordre cultural. Una de les constatacions a remarcar fou l'interès mostrat pels assistents pels temes d'ensenyament i els *media*. S'insistí que l'ensenyament de les llengües ha de ser global i tendir, com a mínim, al bilingüisme i la formació de la identitat cultural i lingüística. Es donà per imprescindible que això exigia l'ensenyament de la història i la literatura de les comunitats nacionals o regionals.
 4. Implantació del dret a la llengua pròpia, per raons d'igualtat entre els grups, sempre amb plantejaments no discriminatoris.
 5. Necessitat de polítiques regionals en el camp lingüístic i cultural, en el benentès que no en tots els casos hi ha una relació directa territori-llengua i sovint és difícil d'establir límits.
 6. Situació dramàtica de moltes llengües, que poden haver desaparegut d'ací a poc temps.
 7. Necessitat d'introduir les llengües minoritàries a l'ensenyament i als *mass-media*; això vol dir reconeixement oficial, en règim generalment de cooficialitat amb la llengua de l'estat o nacional, cosa que vol dir, també, una introducció en la vida administrativa.
 8. Acord general sobre la urgència d'establir una «Carta Europea de les llengües minoritàries i regionals».
- La totalitat dels participants es van pronunciar a favor de la necessitat i de la urgència de l'elaboració, en el marc de l'Europa democràtica i dels drets de l'home, d'un instrument jurídic garantint la defensa i la promoció de les llengües europees.
9. La Conferència de Poders Locals i Regionals quedava encarregada de fer un estudi profund de la qüestió i preparar la redacció d'una Carta, amb la col·laboració del Parlament Europeu i l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa a través de la nostra Comissió.

Com a *rapporteur* d'aquesta Comissió vaig fer una intervenció en la sessió d'obertura. Per tractar-se d'una Audició dedicada a les llengües minoritàries, vaig intervenir en català, amb traducció simultània, representant simbòlicament totes les altres llengües. En el meu parlament vaig retre homenatge al nostre col·lega Cirici Pellicer, vaig explicar el procés espanyol d'oficialització de les llengües minoritàries, vaig exposar la situació de desestimació per part del Consell de Ministres de la Recomanació 928 (1981), i vaig manifestar la meua voluntat de reprendre la qüestió sobre la base d'aprofundir l'estudi de Cirici i arribar a propostes de conjunt per establir uns mínims a Europa —i els treballs de la futura Carta poden ser adequats— i a propostes concretes i precises, potser més modestes, pels diversos grups de llengües possiblement amb més possibilitats d'èxit que la Recomanació 928.

IV. ELS TREBALLS DEL GRUP D'EXPERTS

Com a conseqüència, doncs, de les conclusions de l'Audició, la CPLRE va crear un grup d'experts que ha d'elaborar un projecte de «Carta Europea» de les llengües. La nostra Comissió em va ratificar com a *rapporteur* i va adoptar l'acord de la meua presència en el si d'aquest grup que ha quedat constituït finalment per les següents persones:

- M. Herbert KOHN. *Rapporteur*. Comissió d'Affers Culturals i Socials de la CPLRE.
- M. Lluís M. DE PUIG. *Rapporteur*. Comissió de Cultura i Educació de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa.
- M. Pietro ARDIZZONE. Professor de l'Institut «C. Colombo», Roma.
M. Felix ERMACORA. Professor de la Universitat de Viena.
- M. Ivo PEETERS. Director del «Centre d'Études pour les Droits des Groupes Ethniques».
- M. Mervyn PHILLIPS. Cap Executiu del «County of Clwyd».
- M. Modest PRATS. Filòleg, membre del Consell de Cultura de Catalunya.
- M. J. M. WOEHRLING. Jutge del Tribunal Administratiu d'Estrasburg, encarregat de la ponència sobre «le droit local en Alsace».

Aquest grup compta amb l'ajut inestimable d'un secretariat altament competent i experimentat compost per:

- M. RINALDO LOCATELLI. Secretari Executiu de la CPLRE.
- M. Philip BLAIR. Secretari de la Comissió d'Affers Culturals i Socials de la CPLRE.
- Mlle. Carole REICH. Secretària de la Comissió d'Affers Culturals i Socials de la CPLRE.

S'han celebrat quatre reunions del grup a Estrasburg. La primera, el 19 de desembre de 1984; la segona, els dies 26-27 de juny de 1985; la tercera, el 13 de setembre d'aquest mateix any i una darrera reunió ha tingut lloc el propassat 17 de desembre.

Les vies de treball cara a l'elaboració del projecte han suposat un repartiment de les tasques per àrees concretes. Així, cadascun dels membres del grup s'ha convertit en ponent d'un dels àmbits en què s'han dividit les matèries de la futura Carta. Les àrees que s'han decidit de tractar en el projecte defineixen genèricament el sentit del document i ens situen respecte el seu contingut. Aquestes àrees o «principis a respectar» són les que anatem a continuació amb el nom dels experts que en prepararan un avantprojecte.

- Definicions. M. KOHN.
- Ensenyament i Educació. M. PHILLIPS.

- *Mass-media*. M. ARDIZZONE.
- Accions i equipaments culturals. M. WOEHLING.
- Utilització de la llengua en la vida pública i administrativa. M. PEETERS.
- Vies de recurs i mecanismes de control. M. ERMACORA.
- Responsabilitat de les collectivitats locals i regionals. Ll. M. DE PUIG i M. PRATS.

Han estat presentats els textos per avantprojectes del que ha de ser la Carta i en l'actualitat s'estan discutint un a un per tal d'arribar a una redacció comuna del text definitiu.

Durant les sessions de treball que han tingut lloc fins ara, s'han realitzat tres audicions que val la pena remarcar. El primer dia vam escoltar M. Joan Dorandeu —President del Bureau Européen des langues moins repandues— que ens va informar dels treballs que el seu organisme duia a terme en el marc dels països de la CEE, en estreta relació amb les tasques del Parlament Europeu, del qual el seu Bureau emana. Durant la segona sessió vam escoltar el Professor Jorgensen —Secretari General de la Unió Federalista de les Comunitats Europees— que va aportar materials per a la definició dels principis fonamentals de les minories. En la tercera reunió, va comparèixer el Comte Von Stauffenberg —*rapporteur* del Parlament Europeu per les llengües minoritàries—, el qual va informar sobre els treballs del Parlament en matèria de protecció de llengües.

V. ELS PLANTEJAMENTS BÀSICS DE LA CARTA

A més d'escollir com a temàtiques que han de ser tractades en la Carta les que hem assenyalat, les primeres reunions de treball han servit per a començar a prendre decisions entorn alguns dels problemes de fons i de forma que planteja la redacció d'aquest document, i per anar precisant els objectius que han d'informar l'elaboració de la Carta i la seva aplicació. Vegem-ho.

a) *Fórmula jurídica*

Quina fórmula jurídica ha de tenir aquest document? A nivell internacional poden ser tres: una Resolució, una Recomanació o una Convenció, Hem triat la forma de Convenció per diverses raons: primer perquè jeràrquicament és el document tipus de més rang; en segon lloc, perquè la sistemàtica articulada d'una Convenció és la més semblant a una llei; en tercer lloc, perquè ofereix més possibilitats d'aprovació (cal unanimitat, però no vincula els estats si no la ratifiquen); en quart, perquè els països ratificadors en tenen compliment obligatori; i, finalment, perquè les Convencions

permeten l'establiment de mecanismes de control del seu compliment. Després d'haver analitzat els avantatges i els inconvenients de tots els documents possibles, el grup s'ha pronunciat a favor d'una Convenció, prenent com a models la Carta Social Europea i la Carta Europea de l'Autonomia Local.

Predomina la idea de redactar una Convenció amb dos grans capítols. Un, de principis generals que pugui ser ratificat per quasi tots els Estats i, un altre, amb recomanacions més concretes i amb els annexos que calguin, que podria ser adoptat en la seva totalitat o parcialment, com succeeix amb d'altres convencions.

b) *Definició de les llengües*

Pel que fa a la denominació genèrica d'aquestes llengües no hem arribat, de moment, a cap conclusió. A la pràctica existeixen una gran quantitat de formulacions minoritàries, regionals, menys esteses, amenaçades, minoritzades, petites, nacionals, ètniques, locals, pròpies, maternes, no estatals, indígenes, autòctones, cooficials, oficials, autonòmiques... Hi ha opinions per a tots els gustos. El tema ha quedat ajornat al final dels treballs per veure si hi pot haver una posició de conjunt. I hem renunciat a definir el terme «llengua» ja que és gairebé impossible arribar a una definició científica acceptada políticament, tot i que, alhora, hem decidit no incloure a la Carta els dialectes, amb les dificultats que comportarà delimitar les llengües.

c) *Les minories lingüístiques*

D'entrada hem exclòs les poblacions de caràcter transitori o temporal, com els treballadors migrants o els gitanos, per entendre que els seus problemes lingüístics estan relacionats amb altres problemes de tipus cultural i social que depassen el marc del nostre document. Ara, cal fer atenció al cas de les comunitats lingüístiques installades en un territori d'una altra llengua. Hem de separar el cas de minories que pertanyen a una gran llengua de les que pertanyen a una de minoritària. I també, si la minoria es troba en un marc geogràfic on la llengua pròpia és petita o no. La Carta ha de posar l'accent, en tot cas, en la defensa de les llengües minoritàries, i això particularment en les situacions en què es produeixi un conflicte de drets entre llengües o collectivitats.

d) *Quantes llengües i quines?*

El grup d'experts ha pres la decisió de no establir en la Carta cap llista de llengües, per entendre que les grans dificultats que suposa separar les

llengües dels dialectes i arribar a una proposta acceptada per tots els estats i per les pròpies minories obliguen a una actitud prudent.

En efecte, existeixen ja llistes de les llengües no estatals d'Europa. El *rapport* de M. Cirici, n'establí una. N'hi ha d'altres. Quasi totes discutides i discutibles. Per això es creu necessari obviar el problema no fixant un nombre concret de llengües que han de ser emparades per la Carta i evitant precisar si es tracta d'aquesta o d'aquella. Que siguin els estats que ratifiquin la Carta o les regions o les pròpies minories que decideixin d'establir el mapa lingüístic i les seves fronteres. En tot cas, el text de la Carta ha d'emparar totes les situacions, sense obligar a reconèixer una determinada geografia lingüística que podria ser contestada àdhuc pels afectats.

Potser, de forma orientativa, a l'annex de la Carta podria figurar una aproximació quantitativa i territorial de les llengües susceptibles d'acollir-se a la protecció que oferirà la Carta, però sense que sigui d'obligada ratificació i que no suposi per tant cap imposició. Havent descartat el grup d'experts l'establiment de la llista concreta d'idiomes a protegir, si aquesta Comissió entén que és necessari que un llistat o altre figuri en el text, aquest *rapporteur* pot plantejar-lo en la propera reunió del grup d'experts.

En tot cas, és possible discernir entre el que ha de ser el text de la Convenció que s'haurà d'aprovar i el *rapport* que pot acompanyar-la i servir-li de suport argumental. En aquest sentit, és el meu propòsit preparar un ampli informe sobre les llengües minoritàries europees, la seva situació jurídica i sociolingüística, esperant que aquesta Comissió pugui treballar sobre les situacions concretes existents quan arribi el moment d'aprovar el text definitiu de la Carta.

e) *Diversitat de situacions lingüístiques*

És obvi, altrament, que la situació política de cada una d'aquestes realitats lingüístiques no pot ser més diversa. Petites comunitats nacionals dintre un estat, petits estats amb llengua minoritària, minories amb llengua minoritària d'un altre estat, una mateixa llengua minoritària en diversos estats, etcètera. Les normatives que les regeixen no poden ser més variades: oficialitat, cooficialitat, reconeixement però no oficialitat, no autoritzades oficialment, negades a l'ensenyament, permeses de manera opcional..., hi ha tota mena de casos. La Carta no hauria d'establir, com una regla homogènia per aplicar a totes les situacions, els mateixos principis i normatives que es poden plantejar per aquells casos de llengües territorialitzades que tenen possibilitat de normalització. L'estadi intern i extern de moltes d'aquestes llengües fa difícil pensar que en el futur puguin assolir una normalitat d'ús. Aquest és un dels eixos principals en què ha de basar-se la carta: la diversitat de situacions lingüístiques, socials, culturals i polítiques que fan

que en el grup de llengües europees que anomenem minoritàries, hi trobem estadis molt diferents en relació a les seves possibilitats de futur i a les voluntats socials de la seva utilització.

Ens trobem amb llengües amb veritables possibilitats de normalització: el català, el gallec, el cors, per exemple. Amb altres de normalització difícil, però possible: el basc, el bretó, l'alsacià són potser casos d'aquest tipus. Altres de normalització hipotètica, dubtosa: l'occità, el bable, el piemontès, per assenyalar-ne alguns. Cal tenir present, doncs, que si bé l'objectiu de tota llengua ha de ser la d'assolir algun dia un ús normalitzat en aquell territori que li és propi, la realitat i l'experiència demostren que algunes d'aquestes llengües estan quasi condemnades a uns nivells d'ús col·loquial o d'utilització culta o exclusivament per a ser objecte d'erudició i interès lingüístic. Àdhuc en aquest darrer cas, cal que la Carta asseguri el fet de salvar la llengua, al nivell més ínfim. Però seria ben absurd, i segurament inútil, aplicar a una llengua sense possibilitats reals els mateixos criteris de promoció que han de prevaldre per a les llengües que poden esdevenir instrument de comunicació i cultura de masses a curt o a mitjà termini.

En tot cas, cal defensar-les al nivell que cadascuna permeti, i deixant la porta oberta a processos posteriors. Tal vegada una llengua que no és normalitzable avui, ho serà demà.

f) *Educació i ensenyament*

Es pretén, en aquest àmbit, reconèixer el dret a l'educació en la llengua materna o regional i promoure, per això, que en els processos educatius establerts es pugui fer efectiu aquest dret des del nivell pre-escolar a la universitat, allà on la llengua i la seva demanda social ho permeti o exigeixi.

Així mateix, es vol assegurar que la història i la cultura regionals siguin matèries normalment impartides.

g) *Mitjans de comunicació i accions i equipaments culturals*

Es tracta de fer possible l'accés d'aquestes llengües als mitjans de comunicació, promovent i incentivant el seu ús, i garantint una presència suficient en els mitjans de titularitat pública, especialment ràdio i televisió.

Al mateix temps, és necessari que aquestes llengües minoritàries rebin un ajut material i financer suplementari per a les seves manifestacions culturals a fi de promoure les publicacions, el teatre, el cinema i tota classe d'expressions de la cultura autòctona.

h) *Utilització de la llengua en la vida pública i administrativa*

Es pretén d'organitzar que els ciutadans pertanyents a un grup lingüístic minoritari puguin expressar-se en la seva llengua en tot el que respecta a les seves relacions amb els poders públics, compreses les administracions de l'Estat, regionals, locals i judicials, que puguin exercir els seus drets i deures cívics en la seva pròpia llengua. En els casos d'un grup lingüístic, que per la seva exigüitat no pot assumir els seus drets de l'oficialitat de la llengua, haurà de buscar-se una solució apropiada a cada cas.

i) *Responsabilitats dels poders públics*

La Carta ha d'establir, naturalment, que els poders públics han de reconèixer i garantir els drets fonamentals dels grups lingüístics no estatals i orientar la recuperació, promoció i la normalització de l'ús d'aquestes llengües, en la mesura que aquesta sigui possible. L'Estat és el nivell institucional que ha de donar seguretat jurídica i mitjans per a garantir l'exercici dels drets dels grups lingüístics. El nivell institucional regional és el més idoni per a l'aplicació dels principis establerts per l'Estat, això, és clar, en la mesura que aquest poder regional existeixi, circumstància que no es dóna en tots els països. Per altra part, al marc local, li correspon, en l'àmbit de les seves competències, un gran nombre d'accions directes i concretes. És necessària, també, la cooperació entre els poders públics de diferents regions quan ens trobem davant d'una llengua que s'estén en més d'una d'aquestes jurisdiccions político-administratives, a fi de mantenir la unitat de la llengua i assegurar que la seva recuperació es produeixi de manera harmònica.

j) *Vies d'apellació i mecanismes de control*

Es tracta de trobar una fórmula que permeti denunciar tota discriminació al mateix temps que s'estableixin els mecanismes que facin possible controlar l'aplicació de la Carta per part dels estats que l'hagin ratificada. En definitiva, es fa necessària una via de recurs per oferir un instrument de reclamació quan es produeixin situacions anòmales.

k) *Valors superiors que han d'inspirar la Carta*

Sis són els principis generals o valors superiors que han d'inspirar el document:

1r. Dret a la diferència

El conjunt d'individus i comunitats que posseeixen una llengua diferent de l'oficial de l'estat tenen l'imprescriptible i inalienable dret a la diferència lingüística. El Consell d'Europa vol considerar això en el marc dels Drets de l'Home, i desitja, com assenyala l'evolució moderna del dret internacional, que aquest dret sigui reconegut formalment pels estats. L'article 2 de la Declaració Universal dels Drets de l'Home afirma la igualtat davant la llei «sense distinció de raça, llengua o religió».

2n. Exigència de la democràcia

Un avenç qualitatiu del concepte de democràcia és el de trencar els hàbits centralistes. L'establiment d'una real democràcia cultural imposa el respecte i l'ajuda a totes les comunitats culturals i lingüístiques a fi que sigui realitat el principi bàsic democràtic de la igualtat dels ciutadans davant la llei, principi que no és respectat si no es reconeix la legitimació de les diferències regionals i minoritàries.

3r. Principi de justícia

És evident que amb la protecció de les llengües regionals europees es realitzarà un acte d'estricta justícia. La majoria d'elles han estat víctimes de repressió cultural per una concepció cultural uniformista que les ha desvaloritzades, retallades i marginades, fins a posar en perill la seva existència, en molts casos encara de difícil salvació. Les llengües minoritàries han estat considerades provincianes, «patois», llengües inferiors, camperoles, indignes de la vida social i científica i, per tant, condemnades a desaparèixer.

Avui és internacionalment admès no solament el fet que tota discriminació ha d'acabar, sinó que aquestes llengües, per a la seva recuperació, tenen dret a mesures de «reparació històrica», a ajuts especials per a restablir la injustícia amb què el passat les ha tractades.

4t. Principi de llibertat

Sols el reconeixement del dret a la utilització plena d'aquestes llengües permetrà exercir la llibertat dels ciutadans a utilitzar-les. I només si es creen les condicions escolars, institucionals, administratives, culturals, apropiades serà possible que la llibertat d'expressió en la llengua pròpia sigui una realitat. Per a respectar aquesta llibertat s'ha d'impedir tota mesura de prohibició, de discriminació, de control o de menyspreu a aquestes llengües.

5è. Principi de no discriminació

No es tracta tan sols de garantir l'exercici no discriminat de l'ús de la llengua, sinó que a més s'ha de tenir en compte que en tot el que es refereix a la política cultural i lingüística, les llengües regionals o minoritàries no han de ser tractades en desigualtat de condicions respecte a la llengua i la cultura d'estat. Salvant les distàncies lògiques, les llengües regionals han de rebre un ajut públic (tècnic, financer i material) que proporcionalment no sigui menor que la llengua de l'Estat.

6è. Responsabilitat política dels estats

Encara que es tracta d'una qüestió que afecta tota la societat, hi ha una responsabilitat directa del poder polític perquè l'estat i els altres nivells institucionals vetllin per la preservació i la promoció de les llengües regionals.

Des de la legislació bàsica fins a la política concreta de les activitats culturals (literàries, artístiques, tècniques, professionals, educatives, etc.), el poder polític té a les seves mans els instruments necessaris per a recobrar i consolidar aquestes llengües. La responsabilitat màxima del futur de les llengües i cultures regionals europees depèn de la voluntat dels dirigents d'ajudar-les i en primer lloc de l'actuació des del poder de l'Estat.

VI. CALENDARI DE TREBALL

Ens trobem probablement a la meitat de la nostra tasca. El desenvolupament del treball en el futur seguirà segurament aquest procés:

a) Conferència permanent de Poders locals i regionals

El grup d'experts es reunirà durant el mes d'abril per examinar un avantprojecte de Carta.

L'avantprojecte se sotmetrà tot seguit, a examen, a la Comissió de qüestions culturals i socials.

Un projecte de Carta podria ser discutit i adoptat per la Conferència en la sessió plenària de l'octubre de 1987.

b) Assemblea parlamentària del Consell d'Europa

La Comissió de cultura i d'educació participa en els treballs del Grup d'experts de la Comissió cultural de la Conferència dels poders locals mitjançant el vostre «rapporteur».

La Comissió del medi ambient i dels poders locals també serà consultada sobre el document en l'estadi de l'avantprojecte.

Després de la seva adopció per la Conferència, el projecte de Carta es transmetrà per «avis» oficial a l'Assemblea (gener 1988).

c) Comitè de Ministres

Davant l'«avis» de l'Assemblea, el Comitè de Ministres examinarà el projecte de cara a la seva adopció (durant el 1988).